

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
VIII kadencja
Prezes Rady Ministrów
DSP.WIP.4821.2.2019.SZ

Druk nr 3350
Warszawa, 29 marca 2019 r.

Pan
Marek Kuchciński
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

przekazuję przyjęty przez Radę Ministrów dokument:

- Informacja o stanie lasów oraz o realizacji "Krajowego programu zwiększania lesistości" w 2016 r.

Jednocześnie informuję, że Rada Ministrów upoważniła Ministra Środowiska do prezentowania stanowiska Rządu w tej sprawie w toku prac parlamentarnych.

Z poważaniem

(-) Mateusz Morawiecki

**INFORMACJA
O STANIE LASÓW
ORAZ
O REALIZACJI „KRAJOWEGO
PROGRAMU ZWIĘKSZANIA
LESISTOŚCI” W 2016 R.**

**WARSZAWA, luty 2019 r.
Opracowane przez Departament Leśnictwa w Ministerstwie Środowiska**

Spis treści

I. REALIZACJA PODSTAWOWYCH CELÓW POLITYKI LEŚNEJ PAŃSTWA	4
II. INFORMACJA O REALIZACJI „KRAJOWEGO PROGRAMU ZWIĘKSZANIA LESISTOŚCI” W 2016 R.....	6
III. CHARAKTERYSTYKA ZASOBÓW LEŚNYCH.....	9
Wielkoobszarowa inwentaryzacja stanu lasów	9
Powierzchnia lasów w Polsce.....	9
Własnościowa struktura drzewostanów	10
Gatunkowa struktura drzewostanów	10
Wiekowa struktura drzewostanów	11
Zasoby drzewne.....	12
IV. STAN ZDROWOTNY I SANITARNY LASÓW	13
Zagrożenia lasów powodowane przez szkodniki pierwotne	14
Zagrożenia lasów powodowane przez szkodniki wtórne	14
Zagrożenia lasów powodowane przez grzybowe choroby infekcyjne	15
Zagrożenia lasów powodowane przez zwierzynę	15
Pożary lasów	17
V. OCHRONNE FUNKCJE LASU	18
VI. SIEĆ OBSZARÓW NATURA 2000	18
VII. LASY W PARKACH NARODOWYCH.....	20
VIII. PUSZCZA BIAŁOWIESKA	22
IX. GOSPODARKA LEŚNA W LASACH NIESTANOWIĄCYCH WŁASNOŚCI SKARBU PAŃSTWA	24
Ogólne dane o stanie lasów prywatnych	24
Nadzór nad gospodarką leśną w lasach prywatnych	24
X. ZAGOSPODAROWANIE LASÓW BĘDĄCYCH W ZARZĄDZIE PAŃSTWOWEGO GOSPODARSTWA LEŚNEGO LASY PAŃSTWOWE.....	25
XI. SPRZEDAŻ DREWNA POZYSKANEGO W LASACH BĘDĄCYCH W ZARZĄDZIE PAŃSTWOWEGO GOSPODARSTWA LEŚNEGO LASY PAŃSTWOWE.....	26
XII. LEŚNICTWO W POLITYCE MIĘDZYNARODOWEJ I UNII EUROPEJSKIEJ.....	27
Szczyt klimatyczny w Marrakeszu	27
Promocja Leśnych Gospodarstw Węglowych.....	28
40. sesja Komitetu Organizacji Narodów Zjednoczonych do spraw Oświaty, Nauki i Kultury	28
Udział w procesie ministerialnym Forest Europe	28
Przewodnictwo Polski w Biurze Wspólnego Komitetu ds. Lasów i Przemysłu Drzewnego Europejskiej Komisji Gospodarczej Organizacji Narodów Zjednoczonych i Europejskiej	

Komisji do spraw Leśnictwa Organizacji Narodów Zjednoczonych do spraw Wyżywienia i Rolnictwa	29
Działania na rzecz zwalczania nielegalnego obrotu drewnem w Unii Europejskiej	30
XIII. PODSUMOWANIE	32
XIV. MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE	33

Podstawa prawna – art. 52 ust. 2 ustawy
z dnia 28 września 1991 r. o lasach
(Dz. U. z 2018 r. poz. 2129 i 2161 oraz
z 2019 r. poz. 83 i 125)

Informację o stanie lasów oraz realizacji „Krajowego Programu Zwiększania Lesistości” w 2016 r. opracowano na podstawie „Raportu o stanie lasów w Polsce 2016”, sporządzonego przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe, zwane dalej „PGL LP”, danych Głównego Urzędu Statystycznego, zwanego dalej „GUS”, Biura Urządzenia Lasu i Geodezji Leśnej, zwanego dalej „BULiGL”, oraz informacji z: Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa, zwanego dalej „KOWR”, Instytutu Badawczego Leśnictwa, zwanego dalej „IBL”, Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, zwanej dalej „GDOŚ”, oraz Ministerstwa Środowiska. Opracowanie zawiera najważniejsze dane dotyczące stanu lasów, realizacji zalesień i leśnictwa w Polsce w 2016 r.

I. REALIZACJA PODSTAWOWYCH CELÓW POLITYKI LEŚNEJ PAŃSTWA

Wykonanie Polityki leśnej państwa, zwanej dalej „PLP”, która została przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 22 kwietnia 1997 r., należy do Ministra Środowiska. Główny ciężar realizacji PLP spoczywa na PGL LP, dla którego podstawą działania jest ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2018 r. poz. 2129 i 2161 oraz z 2019 r. poz. 83 i 125), zwana dalej „ustawą o lasach”. Cele PLP dotyczą m.in. stanu i ochrony lasu, zwiększenia powierzchni lasów, czy leśnych kompleksów promocyjnych, zwanych dalej „LKP”.

Realizacja PLP przez PGL LP wymaga znacznych nakładów finansowych, gdyż podejmowanie działań służących ochronie różnorodności biologicznej w lasach przez m.in. zwiększanie powierzchni obszarów chronionych, przebudowę drzewostanów jednogatunkowych na drzewostany mieszane, czy ograniczanie zrębów zupełnych, powoduje znaczny wzrost kosztów gospodarki leśnej. Korzyści są jednak niewspółmierne do ponoszonych nakładów, bowiem dobrze chronione, właściwie zarządzane ekosystemy leśne dostarczają licznych usług, z których korzysta społeczeństwo.

Prowadzenie zrównoważonej, wielofunkcyjnej gospodarki leśnej wiąże się bezpośrednio z zachowaniem oraz powiększaniem zasobów leśnych i bogactwa różnorodności lasów. Dotychczas zadanie to jest realizowane głównie w lasach zarządzanych przez PGL LP oraz w parkach narodowych. W lasach niestanowiących własności Skarbu Państwa, z uwagi na ich rozdrobnienie, a także z powodu braku mechanizmów finansowych wspierających

ochronę różnorodności biologicznej, ograniczają się one do zalesiania gruntów rolnych i wzbogacania składów gatunkowych zakładanych upraw leśnych.

Ważną pozycję w realizacji celów PLP zajmuje ochrona przyrody. W 2016 r. 23 parki narodowe obejmowały powierzchnię 315,1 tys. ha, natomiast 1493 rezerwy przyrody zajmowały 168,3 tys. ha. Ponadto w Polsce funkcjonują 122 parki krajobrazowe, o łącznej powierzchni 2518,3 tys. ha, oraz wyznaczonych jest 385 obszarów chronionego krajobrazu zajmujących 6997,5 tys. ha. (GUS).

Szczególne miejsce w promocji trwale zrównoważonej gospodarki leśnej i wykorzystywaniu pozaprodukcyjnych funkcji lasu zajmują LKP. Łączna powierzchnia 25 funkcjonujących w Polsce LKP wynosi 1274 tys. ha, z tego w lasach będących w zarządzie PGL LP – ponad 1200 tys. ha, co odpowiada 17% powierzchni lasów będących w zarządzie PGL LP. Celem działalności edukacyjnej na terenie LKP jest promowanie, w szczególności wśród dzieci i młodzieży, proekologicznej i wielofunkcyjnej gospodarki leśnej.

Wyrazem skuteczności ochrony i zachowania różnorodności biologicznej w lasach jest zaliczenie znacznych obszarów leśnych do Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000. Wynika to z konsekwentnie prowadzonej od lat 90-tych XX w. zrównoważonej gospodarki leśnej, która zabezpiecza zarówno bogactwo siedlisk leśnych, jak i różnorodność biologiczną w lasach. Obszary specjalnej ochrony ptaków, zwane dalej „OSO”, zajmują ponad 2 mln ha powierzchni terenów będących w zarządzie PGL LP, zaś obszary mające znaczenie dla Wspólnoty, zwane dalej „OZW”, ponad 1,5 mln ha powierzchni lasów będących w zarządzie PGL LP. Znaczna powierzchnia obszarów chronionych w lasach będących w zarządzie PGL LP powoduje zwiększenie nakładów PGL LP na ochronę siedlisk i gatunków priorytetowych na obszarach Natura 2000.

Bardzo trudnym zadaniem wynikającym z PLP jest obecnie poprawa gospodarki w lasach niestanowiących własności Skarbu Państwa. Problem prowadzenia gospodarki leśnej w tych lasach wynika z ich rozdrobnienia powierzchniowego oraz własnościowego. Niemal wszystkie działania przewidziane w PLP są uwarunkowane zakresem dofinansowywania gospodarki w lasach niestanowiących własności Skarbu Państwa (ekonomiczne uwarunkowanie efektywności gospodarki leśnej, motywowanie prywatnych właścicieli leśnych do prowadzenia wspólnej gospodarki leśnej, komasacja lasów rozdrobnionych, wykup lasów od osób niezainteresowanych posiadaniem lasu). W celu poprawy efektywności gospodarki w lasach niestanowiących własności Skarbu Państwa w dniu 14 września 2010 r. podpisano porozumienie między Krajową Radą Izb Rolniczych, Ministrem Środowiska, Ministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz PGL LP w sprawie wspólnych działań na rzecz powstania zrzeszeń leśnych, pomocy już istniejącym zrzeszeniom leśnym oraz przy powołaniu Krajowego Związku Zrzeszeń Leśnych. Porozumienie miało na celu wspieranie zrzeszeń

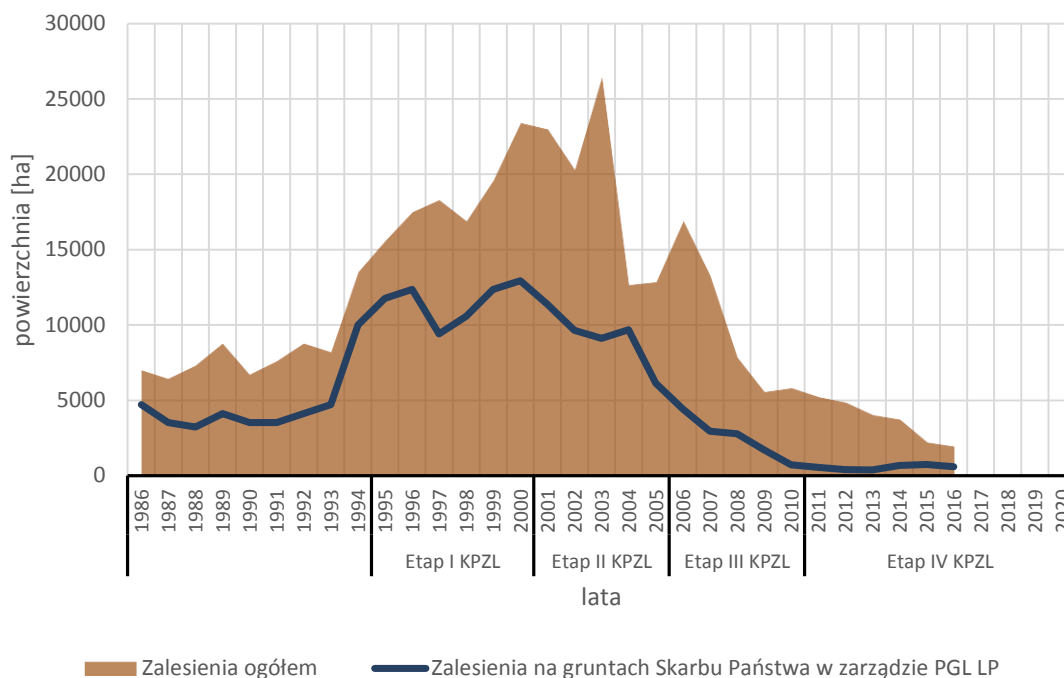
leśnych w zakresie merytorycznym, administracyjnym i organizacyjnym. W maju 2011 r. w Krajowym Rejestrze Sądowym został zarejestrowany Polski Związek Zrzeszeń Leśnych, zwany dalej „PZZL”. PZZL ma szeroką formułę i jest otwarty na udział w nim różnych form wspólnej działalności właścicieli lasów prywatnych, w tym leśnych wspólnot gruntowych.

Mimo tego, że lasy zajmują powierzchnię ponad 9 mln ha i pokrywają ponad 29% powierzchni kraju, oraz że pełnią stale zyskujące na znaczeniu funkcje społeczne, są zdecydowanie niedoceniane jako ważny element rozwoju gospodarczego kraju.

II. INFORMACJA O REALIZACJI „KRAJOWEGO PROGRAMU ZWIĘKSZANIA LESISTOŚCI” W 2016 R.

„Krajowy program zwiększania lesistości”, zwany dalej „KPZL”, jest opracowaniem studialnym o charakterze strategicznym. KPZL został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 23 czerwca 1995 r. Założono w nim zwiększenie lesistości Polski do poziomu 30% w 2020 r. oraz do 33% w 2050 r.

W 2016 r. według danych GUS zalesiono łącznie 2011 ha gruntów (spadek o ok. 11,4 % w stosunku do 2015 r.), w tym PGL LP zalesiło 644 ha gruntów. Zalesienia w Polsce w latach 1986-2016 zostały przedstawione na poniższej rycinie.

Ryc. 1 Zalesienia w Polsce w latach 1986 – 2016 (GUS)

W 2011 r. na gruntach będących w zarządzie PGL LP zalesiono łącznie 709,28 ha, w tym 167,28 ha uznano jako zalesienia powstałe w wyniku sukcesji naturalnej. W 2012 r.

odnotowano dalszy spadek powierzchni zalesień na gruntach będących w zarządzie PGL LP i zalesiono 552,63 ha, w tym 139,48 ha uznano jako zalesienia powstałe w wyniku sukcesji naturalnej. W 2013 r. zalesiono 555,24 ha, w tym 171,37 ha uznano jako zalesienia uznane jako powstałe w wyniku sukcesji naturalnej. W 2014 r. zalesiono 932,89 ha, w tym 258,66 ha stanowiły zalesienia powstałe w wyniku sukcesji naturalnej. W 2015 r. zalesiono 931,75 ha, z czego 183,82 ha stanowiły zalesienia powstałe w wyniku sukcesji naturalnej. Natomiast w 2016 r. PGL LP zalesiło 819,12 ha, w tym 175,59 ha stanowiły zalesienia powstałe w wyniku sukcesji naturalnej. Powierzchnia wykonanych zalesień na gruntach będących w zarządzie PGL LP w 2016 r. w układzie regionalnych dyrekcji PGL LP, zwanych dalej „RDLP”, są przedstawione w poniższej tabeli.

RDLP	zalesienia ogółem w ha	w tym zalesienia powstałe w wyniku sukcesji naturalnej w ha
Białystok	33,66	9,78
Gdańsk	13,30	2,75
Katowice	45,83	26,27
Kraków	3,29	0,09
Krosno	8,19	0,08
Lublin	20,50	16,24
Łódź	25,61	4,44
Olsztyn	65,49	17,37
Piła	16,65	1,70
Poznań	25,17	16,44
Radom	4,80	0,00
Szczecin	86,15	13,57
Szczecinek	298,79	48,84
Toruń	34,99	6,50
Warszawa	10,58	5,00
Wrocław	60,16	6,20
Zielona Góra	65,96	0,32
Suma:	819,12	175,59

Tab. 1. Powierzchnia wykonanych zalesień na gruntach będących w zarządzie PGL LP w 2016 r., w układzie RDLP

Od 2005 r. Agencja Nieruchomości Rolnych, a od 1 września 2017 r., KOWR, znacząco ograniczyły przekazywanie gruntów do zalesień PGL LP. Stworzyło to realne trudności w realizacji założeń KPZL na gruntach stanowiących własność Skarbu Państwa.

Ograniczenie przekazywania PGL LP gruntów rolnych do zalesienia, czego następstwem jest zmniejszenie powierzchni zalesień realizowanych na gruntach stanowiących własność Skarbu Państwa, wynika ze zmiany ustawy z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa (Dz. U. z 2018 r. poz. 91 i 1162) wprowadzonej ustawą z dnia 26 listopada 2010 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z realizacją ustawy budżetowej (Dz. U. z 2010 r. poz. 1578 i 1726), która ograniczyła wszelkie formy nieodpłatnego rozdysponowania nieruchomości z Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa.

Według stanu na koniec 2016 r. w Zasobie Własności Rolnej Skarbu Państwa nadal pozostawało ok. 27,8 tys. ha lasów, z czego rozdysponowano w formie dzierżawy ok. 13,0 tys. ha lasów. Pozostała powierzchnia znajduje się na działkach nierozdysponowanych, rozdrobnionych, położonych głównie na terenie Polski północno-zachodniej.

Od 2005 r. praktycznie całość zalesień na gruntach niestanowiących własności Skarbu Państwa jest realizowana przy wsparciu ze środków pochodzących z Unii Europejskiej w ramach Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2004-2006, Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 oraz Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 przewiduje wspieranie zalesień w ramach działania „Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów”. Podstawą do wdrażania tego działania jest ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz. U. z 2018 r. poz. 627 oraz z 2019 r. poz. 83), na podstawie której zostało wydane rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 maja 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy w ramach działania „Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz. U. z 2015 r. poz. 655, z późn. zm.).

Jednostką realizującą zadania związane z przyznawaniem pomocy finansowej na działanie „Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów” ze środków Unii Europejskiej, jest Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, a PGL LP sporządza, na wniosek właściciela gruntu przeznaczonego do zalesienia, planu zalesienia i potwierdzaniu wykonania tego zalesienia. Koszty sporządzania ww. planów zalesienia są pokrywane z dotacji celowych budżetu państwa na zadania zlecone przez administrację rządową.

W 2016 r. powierzchnia gruntów rolnych objęta sporządzonymi planami zalesień wyniosła 1 271 ha, a koszt ich sporządzenia wyniósł 507 492 zł.

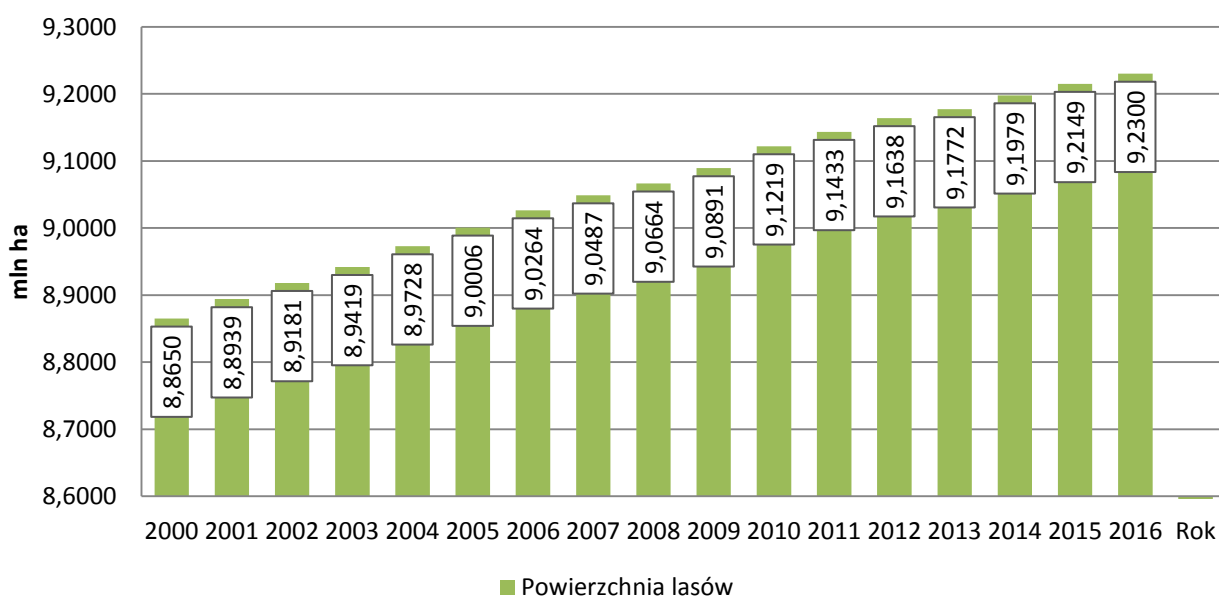
III. CHARAKTERYSTYKA ZASOBÓW LEŚNYCH

Wielkoobszarowa inwentaryzacja stanu lasów

Wielkoobszarowa Inwentaryzacja Stanu Lasu, zwana dalej „WISL”, prowadzona od 2005 r. (w 2015 r. rozpoczęty został jej trzeci pięcioletni cykl), jest wykonywana przez BULiGL według założeń zawartych w Instrukcji wykonywania WISL zatwierdzonej przez Ministra Środowiska. Potrzeba sporządzania okresowych WISL wynika z art. 13a pkt 1 ppkt 2) ustawy o lasach. Jest to zadanie wykonywane ze środków budżetowych i zlecane przez administrację rządową.

Powierzchnia lasów w Polsce

Na koniec 2016 r. powierzchnia lasów w Polsce wynosiła 9230 tys. ha (wg GUS - stan w dniu 31.12.2016 r.), co odpowiada lesistości 29,5%. Z tego wynika, że na jednego mieszkańca Polski przypada średnio 0,24 ha lasu. Powierzchnia lasów Polski, w tym gruntów związanych z gospodarką leśną, wynosiła 9435 tys. ha (stan w dniu 31.12.2016 r.). Powierzchnia ta jest wykorzystywana do wyliczenia lesistości kraju w standardach międzynarodowych, stąd w publikacjach międzynarodowych lesistość Polski jest wskazywana na poziomie 30,8% i jest niższa niż średnia lesistość w Europie, która wynosi 32,8% (a z uwzględnieniem wszystkich lasów Federacji Rosyjskiej wynosi 44,7%). Powierzchnię lasów w Polsce w latach 2000-2016 przedstawia poniższa rycina.

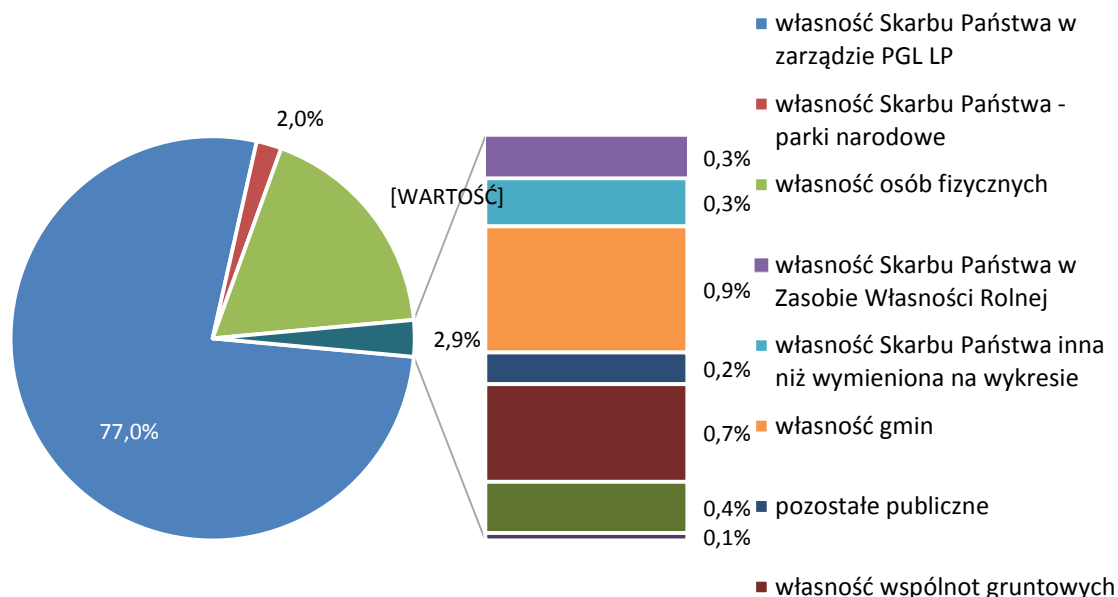
Ryc. 2. Powierzchnia lasów w Polsce w latach 2000 – 2016 (GUS)

W 2016 r. powierzchnia lasów w Polsce zwiększyła się o 15 tys. ha, co jest efektem zalesień oraz zmian dokonanych w ewidencji gruntów i budynków, wynikających z przeklasyfikowania na lasy powierzchni gruntów zalesionych w latach wcześniejszych.

Wzrost powierzchni lasów następuje również w wyniku przeklasyfikowania na lasy innych gruntów pokrytych roślinnością leśną – od 2001 r. w statystyce publicznej wykazywana jest powierzchnia zalesień powstałych w wyniku sukcesji naturalnej.

Własnościowa struktura drzewostanów

W strukturze własnościowej lasów w Polsce dominują lasy publiczne - 80,8%, w tym lasy będące w zarządzie PGL LP - 77,0% . Udział lasów niepublicznych w Polsce wynosi obecnie 19,2% wszystkich lasów. Procentową strukturę własnościową lasów w Polsce przedstawia rycina poniżej.

Ryc. 3. Procentowa struktura własnościowa lasów w Polsce w 2016 r. (GUS)

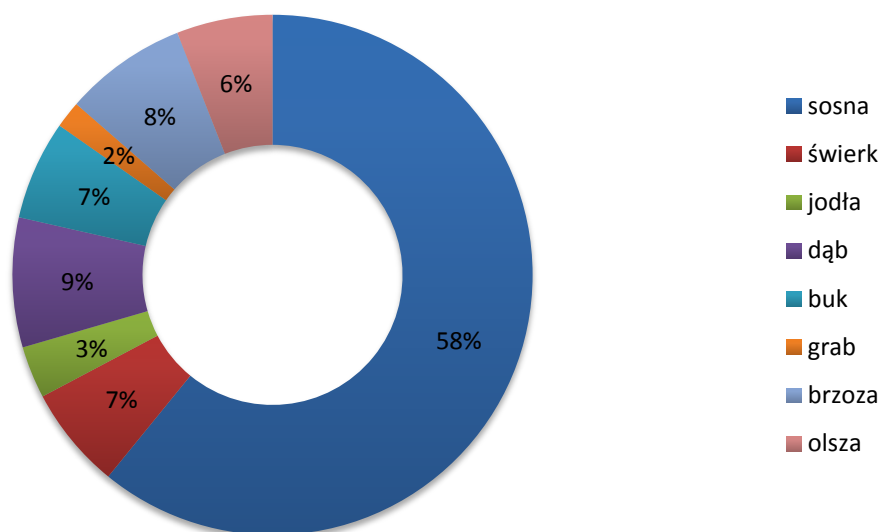
Gatunkowa struktura drzewostanów

Obecna gatunkowa struktura drzewostanów w dużej mierze odzwierciedla strukturę siedliskową lasów. Dominują gatunki iglaste, zajmujące 68,5% powierzchni lasów Polski, zaś gatunki liściaste odpowiednio 31,5% (BULiGL).

Sosna (58,2% powierzchni lasów wszystkich form własności, 60,1% powierzchni lasów będących w zarządzie PGL LP i 55 % w lasach prywatnych) znalazła w Polsce najkorzystniejsze warunki klimatyczne oraz siedliskowe w swoim zasięgu, dzięki czemu

zdołała wytworzyć wiele cennych ekotypów (np. sosna taborska lub augustowska). Do dużego udziału gatunków iglastych przyczyniło się również preferowanie, począwszy od XIX w., przez przemysł drzewny drewna iglastego.

W wyniku prac związanych z przebudową drzewostanów i dostosowywaniem składu gatunkowego zakładanych upraw do warunków siedliskowych struktura gatunkowa lasów ulega przemianom. Wyraża się to wzrostem udziału drzewostanów liściastych. Strukturę gatunkową drzewostanów w Polsce ilustruje rycina poniżej.

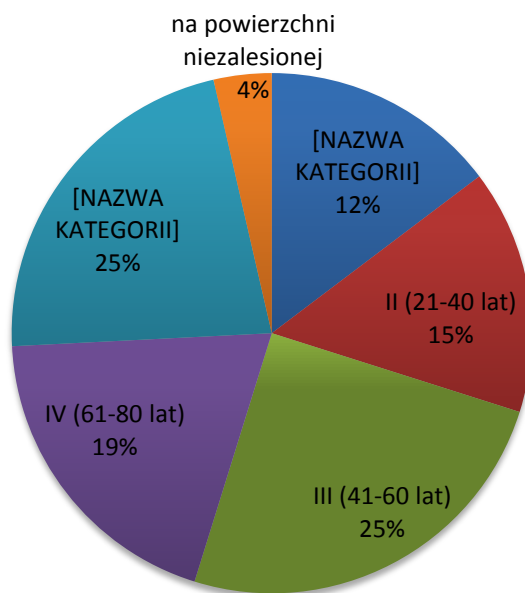
Ryc. 4. Gatunkowa struktura drzewostanów w Polsce (BULiGL)

Wiekowa struktura drzewostanów

W Polsce największą powierzchnię zajmują drzewostany w wieku od 41 do 60 lat 24,9% (GUS). Drzewostany powyżej 100 lat wraz z drzewostanami zaliczanymi do klasy odnowienia, zwanej dalej „KO”, klasy do odnowienia, zwanej dalej „KDO” oraz do budowy przerębowej, zwanej dalej „BP”, zajmują w lasach będących w zarządzie PGL LP 12,7% powierzchni, a w lasach prywatnych – 3,2%. Powierzchni. Udział powierzchni niezalesionej w lasach prywatnych wynosi 6,1%, przy 2,8% w lasach będących w zarządzie PGL LP. Znaczący udział powierzchni niezalesionej w lasach prywatnych wynika w pewnym stopniu z nieaktualnych informacji objętych ewidencją gruntów i budynków, nieodpowiadających rzeczywistości pokryciu terenu.

Według danych WISL powierzchnia drzewostanów w wieku powyżej 80 lat (bez KO i KDO) zwiększyła się z ok. 0,9 mln ha w 1945 r. do ponad 2 mln ha w 2016 r.. W tym samym okresie przeciętny wiek drzewostanów w lasach wszystkich form własności wzrósł

z 44 do 57 lat (w lasach będących w zarządzie PGL LP – do 59 lat, a w lasach prywatnych – do 48 lat). Wiekową strukturę drzewostanów w Polsce prezentuje rycina poniżej.

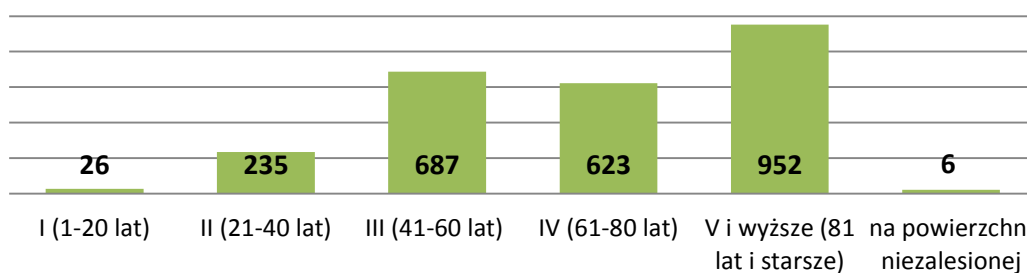

Ryc. 5. Struktura wiekowa drzewostanów w Polsce w ujęciu procentowym, w odniesieniu do powierzchni zalesionej (BULiGL)

Zasoby drzewne

Na koniec 2016 r. zasoby drzewne osiągnęły miąższość 2587 mln m³ grubizny brutto, z czego w lasach zarządzanych przez PGL LP przypada 2030 mln m³, a na lasy prywatne – 434 mln m³. Ponad połowa (51,5%) zasobów drzewnych przypada na drzewostany III i IV klasy wieku, 48,6% w lasach zarządzanych przez PGL LP i 67% w lasach prywatnych

Sukcesywny wzrost zasobów leśnych jest z jednej strony efektem zwiększania powierzchni lasów w wyniku prowadzonych od wielu lat zalesień, z drugiej zaś przestrzegania zasad trwale zrównoważonej gospodarki leśnej. Udział miąższościowy drzewostanów w Polsce w mln m³ w odniesieniu do klasy wieku drzewostanów przedstawia rycina poniżej.

Ryc. 6. Udział miąższościowy drzewostanów w Polsce w mln³ według klasy wieku drzewostanów (BULiGL)

IV. STAN ZDROWOTNY I SANITARNY LASÓW

Stan uszkodzenia lasów w Polsce jest oceniany corocznie od 1989 r. w ramach programu monitoringu lasów, będącego jednym z elementów państwowego monitoringu środowiska. Zagrożenie lasów w Polsce czynnikami biotycznymi, abiotycznymi i antropogenicznymi jest stosunkowo wysokie. Wynika to ze stałego, równoczesnego oddziaływania na środowisko leśne wielu czynników określanych jako stresowe, powodujących niekorzystne zjawiska i zmiany w stanie zdrowotnym i sanitarnym lasów. Zmiany te zależą z jednej strony od odporności lasów na te czynniki, z drugiej zaś od nasilenia ich występowania. Stałe oddziaływanie zanieczyszczeń powietrza i dotychczasowa koncentracja SO_x i NO_x , warunki pogodowo-klimatyczne, nasilenie występowania klęsk żywiołowych (huragany, gradobicia, pożary, powodzie) oraz czynników biotycznych, zwiększają podatność drzew na choroby. W odniesieniu do pozostałych krajów Europy stan zdrowotny lasów w Polsce można określić jako przeciętny.

W ramach badań wykonanych w 2016 r. na sieci powierzchni obserwacyjnych I rzędu zostały przeprowadzone obserwacje cech morfologicznych koron drzew (przede wszystkim defoliacja i odbarwienie aparatu asymilacyjnego drzew), obserwacje symptomów uszkodzeń drzew oraz pomiary pierśnic drzew. Wyniki badań przeprowadzonych na sieci powierzchni obserwacyjnych I rzędu wskazują, że stan zdrowotny lasów w Polsce (gatunki razem) w porównaniu do 2015 r. uległ pogorszeniu. Udział drzew zdrowych (defoliacja do 10%) wynosił w 2016 r. 8,3% (spadek o 3,6 %), a udział drzew uszkodzonych (defoliacja powyżej 25%) wynosił w 2016 r. 19,5% (wzrost o 2,8%), średnia defoliacja wyniosła w 2016 r. 22,7% (wzrost o 1,2%).

W 2016 r. gatunki liściaste charakteryzowały się wyższym udziałem drzew zdrowych (11,2%) oraz wyższym udziałem drzew uszkodzonych (24,0%) niż gatunki iglaste (odpowiednio 6,7% i 17,1%).

Na podstawie analizy danych dotyczących zabiegów ochronnych przeciwko szkodliwym owadom leśnym można stwierdzić, że w 2016 r.:

- zwalczano w Polsce ok. 45 gatunków szkodliwych owadów na łącznej powierzchni niespełna 28 tys. ha,
- głównymi szkodnikami nękającymi drzewostany na terenie 15 RDLP były imagines chrabąszczy. Zabiegami ochronnymi objęto niespełna 15 tys. ha drzewostanów na terenie 19 nadleśnictw,
- w drzewostanach sosnowych zabiegi ochronne przeciwko szkodnikom liściożernym przeprowadzono na powierzchni niespełna 2 tys. ha. Głównymi szkodnikami w tej grupie były boreczniki sosnowe, które zwalczano na powierzchni ok. 1,3 tys. ha,

- łączna powierzchnia drzewostanów świerkowych, modrzewiowych i jodłowych objęta zabiegami ograniczania liczebności szkodliwych owadów wyniosła 252 ha,
- w szkółkach i uprawach zabiegi ochronne przeciwko szkodnikom korzeni przeprowadzono na powierzchni 97 ha,
- pozyskanie drewna w ramach cięć sanitarnych kształtowało się na poziomie 6,6 mln m³. Około 1/3 pozyskanego posuszu była zasiedlona przez owady kambio- i ksylofagiczne. Całkowita masa drewna iglastego pozyskanego w ramach cięć sanitarnych wyniosła 5,6 mln m³.

Zagrożenia lasów powodowane przez szkodniki pierwotne

W 2016 r. zagrożenie lasów będących w zarządzie PGL LP ze strony szkodników owadzych pierwotnych było rekordowo niskie. Całkowita powierzchnia występowania wyniosła 94 tys. ha.

Głównym celem zabiegów ochronnych wykonywanych przeciwko imagines chrabąszczy jest ograniczenie liczebności ich populacji, a tym samym ochrona upraw i młodników przed pędrakami tych owadów.

Oprócz tej grupy szkodliwych owadów w drzewostanach liściastych zwalczano również inne szkodniki liściożerne na łącznej powierzchni nieznacznie przekraczającej 4 tys. ha. Zabiegami ochronnymi objęto przede wszystkim drzewostany dębowe zagrożone przez piędzika przedzimka i gatunki towarzyszące (niespełna 3 tys. ha na terenie 3 nadleśnictw), w tym tylko w Nadleśnictwie Oława (RDLP Wrocław) ponad 2 tys. ha. Zwalczano również zwójki dębowe na powierzchni 960 ha na terenie Nadleśnictwa Wołów (RDLP Wrocław).

Drugą grupą owadów powodującą największe uszkodzenia w 2016 r. były szkodniki szkółek, upraw i młodników sosnowych. Całkowita powierzchnia zabiegów ochronnych przeciwko tej grupie wyniosła niespełna 6,5 tys. ha, w tym przeciwko szeliniakom nieco ponad 3,5 tys. ha. Innym istotnym gospodarczo szkodnikiem był smolik znaczony, którego zwalczano na powierzchni niespełna 2,5 tys. ha.

W 2016 r. w drzewostanach sosnowych zabiegi ochronne przeciwko szkodnikom liściożernym przeprowadzono na powierzchni niespełna 2 tys. ha, o 70% mniejszej niż w 2015 r. Głównymi szkodnikami w tej grupie były boreczniki sosnowe, które zwalczano na powierzchni ok. 1,3 tys. ha. Lokalnie istotne znaczenie miała również osnuja gwiaździsta, zwalczana na powierzchni 0,5 tys. ha (na terenie 5 nadleśnictw).

Zagrożenia lasów powodowane przez szkodniki wtórne

Panująca od 2015 r. susza (długotrwałe, ekstremalnie wysokie temperatury połączone z brakiem opadów) spowodowała znaczące osłabienie lasów w Polsce. Warunki

atmosferyczne doprowadziły do uaktywnienia się chorób grzybowych, zwłaszcza chorób korzeni, oraz stworzyły doskonałe warunki do rozwoju szkodników wtórnych. Negatywne skutki oddziaływania połączonych czynników abiotycznych i biotycznych były widoczne już w drugiej połowie 2015 r.

W związku z powyższym w 2016 r. odnotowano wzrost aktywności szkodników wtórnych. Pozyskanie drewna w ramach cięć sanitarnych kształtowało się na poziomie 6,6 mln m³. Około 1/3 pozyskanego posuszu (2 mln m³) została zasiedlona przez owady kambio- i ksylofagiczne. Największą miąższość drewna usuniętego w ramach cięć sanitarnych odnotowano na terenie RDLP Wrocław (1,2 mln m³), Katowice (1,1 mln m³) i Białystok (1,0 mln m³). W pozostałych RDLP poziom pozyskania takiego drewna nie przekroczył 0,5 mln m³.

Zagrożenia lasów powodowane przez grzybowe choroby infekcyjne

W 2016 r. choroby infekcyjne wystąpiły na łącznej powierzchni 0,2 mln ha, co w porównaniu z 2015 r. oznacza zwiększenie areалу o 23 tys. ha (o 13%). Taka sytuacja to następstwo wzrostu zagrożenia ze strony huby korzeni oraz drastycznego nasilenia zjawiska zamierania pędów sosny, które w 2016 r. objęło swoim zasięgiem trzydziestokrotnie większą powierzchnię niż w 2015 r. Powierzchnia drzewostanów dębowych z objawami mączniaka dębu wzrosła w 2016 r. o 30%. W wypadku pozostałych chorób występujących na igłach lub liściach, zmiany wielkości powierzchni zagrożonych były nieznaczne lub utrzymały się na poziomie z 2015 r. W 2016 r. w dość dużym stopniu (o 45%) zmalała powierzchnia występowania obwaru sosny, również obecność grzybów powodujących raki i zgnilizny wewnętrzne kłód i strzał drzew stwierdzono na areale mniejszym o 4,5 tys. ha (na 17 tys. ha). Łączne występowanie chorób korzeni w 2016 r. odnotowano na powierzchni większej o 12 tys. ha, przy czym w porównaniu do 2015 r. powierzchnia szkód powodowanych przez opieńkową zgniliznę korzeni zmalała o 3%, natomiast przez hubę korzeni wzrosła o 18%. Nasilenie występowania zjawiska zamierania gatunków liściastych dotyczyło buka, brzozy i olszy, i wzrosło odpowiednio o 43%, 36% i 11%, ale w przypadku drzewostanów z udziałem dębu, jesionu oraz innych gatunków drzew (jaworu, wiązu i jodły) zarejestrowano w 2016 r. zmniejszenie powierzchni z objawami zamierania o odpowiednio 38%, 23% i 26% w porównaniu do 2015 r. W 2016 r. odnotowano problemy zdrowotne topól na łącznej powierzchni 10 ha.

Zagrożenia lasów powodowane przez zwierzęcą

W 2016 r. uszkodzenia spowodowane przez gatunki zwierząt łownych i chronionych wystąpiły na łącznej powierzchni 88,7 tys. ha. Przeważały szkody w przedziale 21–40%, odnotowane na powierzchni 61,5 tys. ha. Silne szkody, przekraczające 40%, stwierdzono na

powierzchni 27,2 tys. ha. Największe nasilenie szkód spowodowanych przez gatunki zwierząt łownych i chronionych (powyżej 5 tys. ha) w uprawach, młodnikach oraz w drzewostanach starszych klas wieku odnotowano na terenie RDLP Wrocław (13,7 tys. ha), Piła (8,4 tys. ha) i Katowice (6,4 tys. ha). W 10 RDLP przeważały uszkodzenia upraw leśnych, na terenie 6 RDLP – młodników, natomiast na obszarze RDLP Wrocław największy udział miały uszkodzenia starszych drzewostanów. Szkody w drzewostanach starszych klas wieku wykazano w mniejszym lub większym stopniu na terenie wszystkich 17 RDLP.

Szkody spowodowane wyłącznie przez zwierzęta łowne, w tym przez jelenie, daniele, sarny, dziki i zające, stwierdzono na powierzchni 66,7 tys. ha, z czego na 32,7 tys. ha w uprawach, 25,7 tys. ha w młodnikach i 8,3 tys. ha w drzewostanach starszych klas wieku. Uszkodzenia w przedziale 21 – 40%, powstałe w wyniku żerowania zwierząt łownych, odnotowano na łącznej powierzchni 50,5 tys. ha, z czego na 23,6 tys. ha w uprawach, 20,7 tys. ha w młodnikach i 6,2 tys. ha w drzewostanach starszych klas wieku. Uszkodzenia powyżej 40% różnowiekowych drzewostanów stwierdzono na powierzchni 16,1 tys. ha, z czego na 9 tys. ha w uprawach, 5 tys. ha w młodnikach i 2,1 tys. ha w drzewostanach starszych klas wieku.

Oprócz szkód spowodowanych przez zwierzęta łowne w 2016 r. wystąpiły również szkody spowodowane przez gatunki objęte różnymi formami ochrony. Należy tu wymienić przede wszystkim bobry, łosie i żubry. Uszkodzenia drzewostanów poczynione przez bobry zanotowano na łącznej powierzchni 12,8 tys. ha.

W 2016 r. największe szkody bobry wyrządziły w północno-wschodniej i wschodniej Polsce, na terenie RDLP Białystok (3,4 tys. ha), Olsztyn (2,9 tys. ha) i Lublin (1,4 tys. ha). Wzrósł również poziom uszkodzeń na terenie pozostałych RDLP (z wyjątkiem RDLP Kraków), gdzie bobry spowodowały zniszczenia na powierzchni od 180 ha do 600 ha.

Największą powierzchnię drzewostanów uszkodzonych przez łosie w 2016 r. stwierdzono na terenie RDLP Białystok (3,7 tys. ha), Lublin (1,4 tys. ha) i Olsztyn (1,1 tys. ha). Istotne gospodarczo szkody zanotowano również na terenie RDLP Łódź, Radom, Toruń, Warszawa i Krosno. Powierzchnie uszkodzonych drzewostanów nie przekraczały jednak 660 ha.

Żubry w stanie dzikim, jako populacja zwierząt wolno żyjących w środowisku leśnym, bytują na terenie zarządzanym przez RDLP w Białymstoku, Krośnie, Pile i Szczecinku. Tam też obserwuje się ich presję na drzewostany. Uszkodzenia drzewostanów spowodowane przez te roślinożerne ssaki odnotowano na łącznej powierzchni 539 ha. Na terenie RDLP Krosno – na 314 ha, RDLP Białystok – na 220 ha; pojawiły się też na terenie RDLP Szczecinek i Piła na powierzchniach odpowiednio - 1 i 4 ha.

Pożary lasów

W 2006 r. (na zamówienie Ministra Środowiska) w Instytucie Badawczym Leśnictwa został utworzony Krajowy Systemu Informacji o Pożarach Lasów zwany dalej „KSIPL”. W KSIPL są gromadzone dane o wszystkich pożarach lasów, jakie powstały w Polsce, bez względu na rodzaj własności gruntów leśnych. KSIPL jest częścią Europejskiego Systemu Informacji o Pożarach Lasu (EFFIS) oraz obecnie jedynym, wiarygodnym i pełnym źródłem informacji, umożliwiającym m.in. sporządzanie raportów o sytuacji pożarowej, zarówno na potrzeby użytkowników krajowych, jak i zagranicznych.

PGL LP dysponuje nowoczesnym i efektywnym systemem ochrony przeciwpożarowej. Utrzymanie całego systemu obserwacyjno-alarmowego oraz infrastruktury pożarowej wiąże się z dużymi nakładami finansowymi. Corocznie na ochronę przeciwpożarową PGL LP wydaje ponad 80 mln zł. Zagrożenie drzewostanów powodowane przez pożary lasów w Polsce jest zróżnicowane terytorialnie i uzależnione od pory roku.

W 2016 r. zarejestrowano 5286 pożarów lasu, o 6971 mniej niż w roku poprzednim, a spaleni uległo 1451 ha drzewostanów, o 4059 ha mniej niż w 2015 r. Najwięcej pożarów, podobnie jak w 2015 r., wystąpiło na terenie województwa mazowieckiego (1344 – 25,4% ogólnej liczby), natomiast najmniej w województwach opolskim (85), małopolskim (97) i warmińsko-mazurskim (114).

W lasach będących w zarządzie PG LP w 2016 r. wybuchło 1725 pożarów (32,63% pożarów lasów w Polsce) na powierzchni 299 ha (20,61% ogółu) – z wyłączeniem terenów użytkowanych przez wojsko. Najwięcej pożarów w lasach będących w zarządzie PGL LP w 2016 r. odnotowano na terenie RDLP Katowice (237), Wrocław (194), Szczecin (193) i Zielona Góra (164). Największą powierzchnię objęły pożary na terenie RDLP Katowice (54 ha), Wrocław (39 ha) i Szczecinek (30 ha). W 2016 r. w lasach będących w zarządzie PGL LP wybuchły dwa duże pożary (>10 ha), w wyniku których spłonęło 22,14 ha lasu (RDLP Szczecinek, Nadleśnictwo Czaplinek i RDLP Wrocław, Nadleśnictwo Pieńsk). Natomiast w 2015 r. odnotowano tylko jeden duży pożar o powierzchni 17,96 ha (RDLP Olsztyn, Nadleśnictwo Myszyniec).

Na terenach użytkowanych przez wojsko w 2016 r. wybuchło 121 pożarów, które objęły 144,92 ha (w 2015 r. było ich 165 na powierzchni 776,17 ha). W 2016 r. w Polsce zarejestrowano łącznie 6 dużych pożarów i 1 bardzo duży pożar (>100 ha); w 2015 r. było 28 dużych pożarów i 4 bardzo duże pożary.

V. OCHRONNE FUNKCJE LASU

Lasy ze swej natury stanowią ochronę gleb i wód. Są jednak tereny wymagające szczególnej ochrony w tym zakresie, wówczas, w trybie art. 15 i art. 16 ustawy o lasach, lasy te są uznawane za lasy szczególnie chronione.

W 2016 r. powierzchnia lasów ochronnych stanowiła 53,2% powierzchni lasów będących w zarządzie PGL LP i wynosiła ok. 3,8 mln ha. Wśród wyróżnianych kategorii lasów, które mogą być uznane za lasy szczególnie chronione największą powierzchnię zajmują lasy wodochronne – 1542 tys. ha, podmiejskie – 633 tys. ha, cenne przyrodniczo – 517 tys. ha, trwale uszkodzone na skutek działalności przemysłu – 463 tys. ha oraz glebochronne – 323 tys. ha. Największy udział lasów ochronnych charakteryzuje obszary leśne zlokalizowane w południowej części kraju na terenach górskich (RDLP Kraków – 90,0% i Krosno – 83,9%) oraz na obszarach będących pod wpływem oddziaływania przemysłu (RDLP Katowice – 83,4%).

VI. SIEĆ OBSZARÓW NATURA 2000

Na koniec 2016 r. na sieć obszarów Natura 2000 w Polsce składało się: 849 obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty, zwane dalej „OZW”, o sumarycznej powierzchni 38 510,71 km² (12% powierzchni kraju) oraz 145 obszarów specjalnej ochrony ptaków, zwanych dalej „OSO”, o powierzchni 55 599,63 km² (17 % powierzchni kraju). Łączna powierzchnia lasów i roślinności krzewiastej w stanie zmian we wszystkich typach obszarów Natura 2000 wynosiła 35 218 km², przy czym udział tych terenów w podziale na typy obszarów Natura 2000 przedstawiał się następująco:

- 1) 21 023 km² w obszarach OZW,
- 2) 27 117 km² w obszarach OSO;
- 3) 2041 km² w obszarach pełniących obie funkcje jednocześnie, zwanych dalej „PLC”.

W poniższej tabeli przedstawiono sumaryczną powierzchnię terenów leśnych w różnych typach sieci obszarów Natura 2000, w podziale na województwa w 2016 r.

Województwo	OSO [km ²]	OZW [km ²]	PLC [km ²]	Łącznie powierzchnia obszarów chronionych [km ²]
dolnośląskie	1967	2250	0	3233
kujawsko-pomorskie	833	352	0	1052
lubelskie	1841	1008	0	2083
lubuskie	1696	1304	18	2211
łódzkie	40	196	0	214
małopolskie	902	1100	151	1628
mazowieckie	1831	1060	310	2073
opolskie	20	186	0	206
podkarpackie	3621	2829	973	4048
podlaskie	3405	3347	589	3637
pomorskie	2252	945	0	2816
śląskie	335	728	0	764
świętokrzyskie	25	888	0	891
warmińsko-mazurskie	3036	1464	0	3494
wielkopolskie	2145	1046	0	2525
zachodniopomorskie	3168	2320	0	4343
suma końcowa	27117	21023	2041	35218

Tab. 2. Powierzchnia terenów leśnych w różnych typach obszarów Natura 2000 (GDOS)

Kolejna tabela przedstawia sumaryczną powierzchnię terenów leśnych w 2016 r. w sieci obszarów Natura 2000 w podziale na typy lasów i poszczególne województwa.

Województwo	Typ pokrycia lasu				Łącznie [km ²]
	Lasy i roślinność krzewiasta w stanie zmian [km ²]	Lasy iglaste [km ²]	Lasy liściaste [km ²]	Lasy mieszane [km ²]	
dolnośląskie	234	1599	509	891	3233
kujawsko-pomorskie	43	824	93	92	1052
lubelskie	89	1256	278	460	2083
lubuskie	81	1514	343	273	2211
łódzkie	20	116	50	28	214
małopolskie	27	513	338	750	1628
mazowieckie	161	1185	446	281	2073
opolskie	8	37	97	64	206
podkarpackie	130	1295	1177	1446	4048
podlaskie	148	2039	783	667	3637
pomorskie	43	2194	193	386	2816
śląskie	96	336	115	217	764
świętokrzyskie	34	406	181	270	891
warmińsko-mazurskie	201	1948	446	899	3494
wielkopolskie	58	1804	341	322	2525
zachodniopomorskie	144	2266	1016	917	4343
suma końcowa	1517	19332	6406	7963	35218

Tab. 3. Powierzchnia terenów leśnych w 2016 r. w sieci obszarów Natura 2000 (GDOS)

VII. LASY W PARKACH NARODOWYCH

Działania ochronne w parkach narodowych w 2016 r. były prowadzone na podstawie zarządzeń Ministra Środowiska w sprawie zadań ochronnych opracowanych dla obszarów ochrony ścisłej, czynnej i krajobrazowej, z wyjątkiem Parku Narodowego „Bory Tucholskie”, Pienińskiego i Białowieskiego Parku Narodowego, które realizowały zadania ochronne w oparciu o ustanowione plany ochrony. Jednym z podstawowych celów działań ochronnych realizowanych w parkach narodowych z zakresu ochrony czynnej były zadania realizowane na rzecz ochrony ekosystemów leśnych.

W wyznaczonych obszarach ochrony ścisłej, poza remontami szlaków turystycznych oraz działaniami służącymi ochronie przeciwpożarowej, nie wykonuje się żadnych zabiegów ochronnych. Obszary te stanowią swoiste refugia dla zachowania walorów przyrodniczych w nienaruszonym stanie, a także służą prowadzeniu długoterminowych, nieinwazyjnych badań ekologicznych związanych, między innymi, z monitoringiem zachodzących na obszarze parków narodowych procesów i zjawisk przyrodniczych. Ogólna powierzchnia obszarów ochrony ścisłej w polskich parkach narodowych stanowi około 22 % ich powierzchni całkowitej.

Ochroną czynną i ochroną krajobrazową w parkach narodowych obejmuje się najczęściej tereny leśne, które w przeszłości były użytkowane gospodarczo i mogą wymagać obecnie przebudowy składu gatunkowego drzewostanów i ewentualnego dostosowania do stanu zgodnego z panującymi warunkami siedliskowymi. Dotyczy to głównie lasów monokulturowych sztucznego pochodzenia, zarówno świerkowych, jak i sosnowych, podatnych jednocześnie na zmienne uwarunkowania czynników fizycznych i biotycznych panujących w tego rodzaju ekosystemach o naruszonej pierwotnej (przedindustrialnej) strukturze gatunkowej i przestrzennej. W wielu przypadkach po zakończeniu niezbędnych działań objętych zabiegami ochrony czynnej obszary te są planowane do sukcesywnego włączenia do ochrony ścisłej albo już zostały włączone do tej ochrony.

W wyniku prowadzonych zabiegów ochrony czynnej, częściowej likwidacji skutków ekstremalnych zjawisk pogodowych, czy też realizowanej przebudowy drzewostanów w parkach narodowych, pozyskiwane jest także drewno. W 2016 r. w ramach powyższych działań ochronnych we wszystkich parkach narodowych pozyskano łącznie około 199 tys. m³ drewna. Największe ogólne pozyskanie drewna wśród wszystkich parków narodowych, wyrażone wskaźnikiem pozyskania na hektar powierzchni leśnej parku zanotowano w Babiogórskim Parku Narodowym (6,07 m³/ha) i Roztoczańskim Parku Narodowym (2,1 m³/ha). Najniższy wskaźnik pozyskania drewna wśród wszystkich parków narodowych, o przeważającym powierzchniowym udziale ekosystemów leśnych, odnotowano w Bieszczadzkim Parku Narodowym (0,12 m³/ha) i w Białowieskim Parku Narodowym (0,13 m³/ha). Wynika to przede wszystkim z dużego stopnia naturalności ekosystemów leśnych

tych parków narodowych oraz z przyjętych szczególnych założeń i bardzo wysokich reżimów ochronnych w realizowanych działaniach na rzecz ochrony przyrody. Średnia wartość wskaźnika pozyskania drewna dla wszystkich parków narodowych w Polsce kształtuje się na poziomie (1,2 m³/ha).

Największe całkowite pozyskanie drewna wśród wszystkich parków narodowych w 2016 r. odnotowano w Tatrzańskim Parku Narodowym, gdzie wynosiło ono 42 354 m³. Tak duże pozyskanie drewna wynikało z postępujących prac porządkowych w ekosystemach leśnych po ekstremalnych zjawiskach pogodowych (huraganach), jakie wystąpiły na powierzchni 160 ha w 2013 r., przyczyniając się do wielkopowierzchniowych zniszczeń w drzewostanach świerkowych.

Na koniec 2016 r. większość parków narodowych określa ogólny stan zdrowotny ekosystemów leśnych jako dobry i średni (22 parki) oraz uznaje ten stan za stabilny. W dalszym ciągu, w porównaniu do 2015 r., stan niestabilny wykazano w 3 parkach narodowych (Babiogórskim, Gorczańskim i Tatrzańskim). Za główną jego przyczynę uznaje się rozpad drzewostanów świerkowych (szczególnie monokulturowych) oraz zjawiska o charakterze ekstremalnym (Tatrzański Park Narodowy) zachodzące pod wpływem czynników biotycznych i abiotycznych. Rozpad drzewostanów na obszarach parków narodowych traktuje się jednak jako zjawisko naturalne o przejściowym charakterze, stanowiące jedynie określoną fazę ewolucji ekosystemów leśnych (fluktuację), prowadzącą do zmian w strukturze wiekowej, gatunkowej i przestrzennej drzewostanów, zachodzących w bardzo długiej perspektywie czasowej. W obrębie zjawisk biotycznych największy wpływ na rozpad drzewostanów z przewagą udziału świerka w składzie gatunkowym wykazywał kornik drukarz i rytownik pospolicie. Zróżnicowane pojawianie się tych gatunków zostało odnotowane w 14 parkach narodowych. Łączny obszar nasilonego występowania różnych gatunków owadów występujących w ekosystemach leśnych (głównie świerkowych) parków narodowych w 2016 r. oszacowano na 13 464 ha. Nasilanie się zjawiska występowania głównie kornika drukarza odnotowano jedynie w Babiogórskim Parku Narodowym. W porównaniu do 2015 r. nie odnotowano już podobnego zjawiska w Tatrzańskim Parku Narodowym. W Parku Narodowym Gór Stołowych zanotowano dalszą malejącą tendencję występowania populacji kornika drukarza. W celu monitorowania populacji niektórych gatunków owadów na obszarze parków narodowych wykładano pułapki tradycyjne (łącznie 976 sztuk) oraz pułapki feromonowe (łącznie 2654 sztuk).

W 2016 r. nie stwierdzono na obszarze większości parków narodowych nadmiernych uszkodzeń drzewostanów ze strony takich czynników abiotycznych jak okiślenie, wiatrołomy, czy wiatrowały. Uszkodzenia te wystąpiły jedynie na obszarze Tatrzańskiego Parku Narodowego (10 ha) i Wigierskiego Parku Narodowego (90 ha).

W trakcie prowadzonych działań z zakresu ochrony czynnej ekosystemów leśnych prowadzono zabezpieczanie upraw przed zwierzętami roślinożernymi. Łączna powierzchnia różnego rodzaju zabezpieczeń (repelenty, pakulowanie, grodzenia itp) wyniosła 1234 ha. Grodzenia obejmowały łączną powierzchnię 227 ha.

W 2016 r., podobnie jak w latach poprzednich, w parkach narodowych nie prowadzono akcji ratowniczych oraz zwalczania pojawiających się owadów za pomocą zabiegów opryskiwania środkami biologicznymi czy chemicznymi. Prowadzone w ostatnich latach obserwacje w odniesieniu do obszarów leśnych użytkowanych gospodarczo (gdzie zabiegi takie były stosowane) oraz podejmowane działania o charakterze monitoringowym wykazały brak gradacyjnego i wielkopowierzchniowego rozwoju owadów na obszarze parków narodowych. Może to świadczyć o silnym oporze czynników środowiskowych i dużym znaczeniu procesów samoregulacyjnych w funkcjonowaniu ekosystemów leśnych, szczególnie tych o cechach zbliżonych do naturalnych. W zakresie analizy powyższych zjawisk, na obszarach chronionych ekosystemów leśnych, poszczególne parki narodowe ściśle współpracowały z radami naukowymi parków oraz z zespołami ochrony lasu PGL LP.

VIII. PUSZCZA BIAŁOWIESKA

Puszcza Białowieska, obejmująca swym zasięgiem tereny Białowieskiego Parku Narodowego (10,5 tys. ha) oraz trzech nadleśnictw: Białowieża, Browsk i Hajnówka (52,6 tys. ha), jest bardzo cennym ekosystemem leśnym rozpoznawalnym w skali krajowej i międzynarodowej. Jest Rezerwatem Biosfery, została też wpisana na listę Światowego Dziedzictwa Przyrodniczego UNESCO, a cała stanowi Obszar Chronionego Krajobrazu „Puszcza Białowieska” oraz Obszar Natura 2000 PLC200004 Puszcza Białowieska.

Do 2016 r. na terenie Puszczy Białowieskiej, w części będącej w zarządzie PGL LP, utworzono 21 rezerwatów przyrody, w tym 14 leśnych, 4 faunistyczne, 2 florystyczne i 1 torfowiskowy, o łącznej powierzchni 12 028 ha. Ustanowiono m.in. 1131 pomników przyrody – głównie pojedynczych drzew, 110 użytków ekologicznych o łącznej powierzchni 695 ha, wyznaczono także 193 strefy ochronne (wokół porostu granicznika płucnika oraz miejsc gniazdowania ptaków) o powierzchni 2727 ha. Na podstawie ustawy o lasach obszar Puszczy Białowieskiej będący w zarządzie PGL LP jest jednocześnie LKP „Puszcza Białowieska”.

Zgodnie z planem zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 na terenie Puszczy Białowieskiej wyodrębniono obszary o ograniczonym użytkowaniu (dotyczy drzewostanów na siedliskach wilgotnych lub w wieku ponad 100 lat - czyli drzewostanów, w których 10% drzew przekroczyło wiek stu lat, o powierzchni 34,5 tys. ha). W sumie obszary referencyjne, czyli obszary gdzie gospodarka leśna została ograniczona do absolutnego minimum, wraz z rezerwatami obejmują 17,6 tys. ha, czyli nieco ponad 33% łącznej powierzchni nadleśnictw

Białowieża, Browsk i Hajnówka, a z uwzględnieniem obszarów o ograniczonym użytkowaniu – 65,5% ich powierzchni. Gospodarcze pozyskanie drewna jest zatem możliwe jedynie na 1/3 powierzchni drzewostanów Puszczy Białowieskiej będących w zarządzie PGL LP.

Decyzją Dyrektora Generalnego PGL LP w 2016 r. na terenie Puszczy Białowieskiej przeprowadzono inwentaryzację najważniejszych zasobów przyrodniczych i kulturowych, w tym wybranych gatunków ptaków, owadów, płazów i jednego gatunku nietoperza – mopka, oraz rzadkich i chronionych roślin, a także siedlisk przyrodniczych i obiektów dziedzictwa kulturowego. Obiekty dziedzictwa kulturowego zaewidencjonowano z wykorzystaniem technologii lotniczego skanowania laserowego. Ponadto na 665 powierzchniach zbadano zawartość węgla organicznego w glebach leśnych. Była to pierwsza inwentaryzacja wybranych elementów na terenie Puszczy Białowieskiej, obejmująca cały jej teren i systemowy sposób badań.

Inwentaryzacja ornitologiczna objęła 11 gatunków ptaków, w tym m.in. dzięcioła trójpalczastego, który swoje dziuple wykuwa w pniach martwych lub zamierających drzew. Stwierdzono, że liczebność par tego gatunku w lasach gospodarczych nie różni się zasadniczo od ich liczebności w Białowieskim Parku Narodowym (4,7 – 5,4 par w Białowieski Parku Narodowym i 4,5–4,8 w lasach nadleśnictwa Białowieża).

W ramach inwentaryzacji entomologicznej na 634 powierzchniach oznaczono 94 415 osobników owadów z rodziny biegaczowatych i 27 335 z rodziny kusakowatych. Nie odnaleziono śladów obecności kozioroga dębosza (*Cerambyx cerdo*) – gatunek najprawdopodobniej należy uznać za wymarły na terenie Puszczy Białowieskiej. Na 6 gatunków motyli będących przedmiotem ochrony na obszarze Natura 2000 (PLC200004 Puszcza Białowieska) nie stwierdzono występowania 4 z nich, tj. modraszka telejusa, przepłatki aurinii, modraszka eroidesa i szlaczkonია szafrańca. Inwentaryzacja potwierdziła natomiast występowanie pachnicy dębowej – relikтового gatunku związanego ze starymi drzewami dziuplastymi – oraz podkorowych chrząszczy saproksylicznych (zgniotka cynobrowego i szkarłatnego oraz ponurka Schneidera), żyjących pod korą zamarłych drzew, i to w liczbie większej niż na terenie Białowieskiego Parku Narodowego.

W ramach inwentaryzacji herpetologicznej w lasach będących w zarządzie PGL LP występowanie traszki grzebieniastej stwierdzono na 7 stanowiskach, a kumaka na 3 stanowiskach. Wśród nietoperzy największy udział w odłowionych osobnikach stanowił mopek (ponad 80%).

Występowanie rzadkich i chronionych gatunków roślin stwierdzono na 2167 stanowiskach. Były to m.in.: podejżrzon księżycowy, zimozioł północny, listera sercowata, sasanka pospolita, bezlist okrywowy, widłoząb zielony, kruszczyk rdzawoczerwony, mieczyk dachówkowaty oraz leniec bezpodkwiatkowy. Są to gatunki w skali Puszczy Białowieskiej bardzo rzadkie i zanikające, głównie z powodu wzrostu ocienienia.

Oceniono również 5 siedlisk przyrodniczych: grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (9170), łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (91E0), bory i lasy bagienne (91D0), łąkowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (91F0) oraz świetliste dąbrowy (91I0). W większości przypadków stan tych siedlisk został uznany za niewłaściwy (pierwsze trzy siedliska) lub zły (dwa ostatnie siedliska). Stan świetlistej dąbrowy w 100% zły.

Inwentaryzacja pozwoliła również na określenie wielkości zasobów drewna martwego występującego w Puszczy Białowieskiej, ze szczególnym uwzględnieniem drewna świerkowego, pochodzącego głównie z drzew zasiedlonych przez kornika drukarza. W Białowieskim Parku Narodowym przeciętna zasobność tego drewna wynosiła 109,4 m³/ha, w tym drewna świerkowego 54,7 m³/ha; w lasach będących w zarządzie PGL LP odpowiednio: 54,5 m³/ha oraz 26,7 m³/ha. Łączny zapas drewna martwego pozostającego w lesie, zarówno stojącego, jak i leżącego, kształtował się na poziomie 3,8 mln m³, w tym drewna świerkowego 1,9 mln m³.

W 2016 r. trwała, zapoczątkowana w 2012 r., gradacja kornika drukarza, która spowodowała zasiedlenie 379 tys. drzew świerka, z czego najwięcej w drzewostanach Nadleśnictwa Białowieża – 199 tys. drzew.

IX. GOSPODARKA LEŚNA W LASACH NIESTANOWIĄCYCH WŁASNOŚCI SKARBU PAŃSTWA

Ogólne dane o stanie lasów prywatnych

Na dzień 31 grudnia 2016 r. (wg GUS) powierzchnia lasów niestanowiących własności Skarbu Państwa wynosiła 1879 tys. ha, co odpowiadało ok. 20% ogólnej powierzchni lasów, w tym 1774 tys. ha to lasy prywatne (1669 tys. ha stanowiło własność osób fizycznych).

Prywatne gospodarstwa leśne w Polsce, stanowiąc najczęściej fragment gospodarstwa rolnego, są bardzo rozdrobnione i często podzielone na kilka działek. Większość właścicieli gruntów leśnych wchodzących w skład gospodarstw rolnych nie posiada specjalistycznych środków produkcji leśnej i wykorzystuje w tym celu sprzęt rolniczy, a prace leśne wykonuje sam właściciel. Posiadane lasy i gospodarstwo leśne nie stanowią dla mieszkańców obszarów wiejskich głównego, czy też znaczącego źródła dochodów.

Nadzór nad gospodarką leśną w lasach prywatnych

Nadzór nad gospodarką leśną w lasach prywatnych należy do zadań własnych starosty, przy czym starosta może organizować własną służbę leśną do wykonywania nadzoru albo powierzyć nadzór nadleśniczemu, w drodze porozumienia, po zapewnieniu na ten cel środków finansowych.

W 2016 r. 78,1 % powierzchni lasów prywatnych w Polsce było objętych dokumentacją urzędniową (wg GUS). Najwięcej w województwie opolskim – 95,2%, najmniej w małopolskim – 49,7%. Jako przyczynę braku dokumentacji urzędniowej starostowie wskazują niedobór środków finansowych na jej sporządzenie. Przykłady z różnych regionów kraju świadczą o tym, że powiaty, które konsekwentnie zabezpieczają środki, doprowadziły do niemal całkowitego objęcia lasów niestanowiących własności Skarbu Państwa dokumentacją urzędniową w zasięgu swojego działania. W przeciwnym razie zaległości się kumulują, utrudniając lub wręcz uniemożliwiając prawidłowe pełnienie nadzoru.

Powierzanie do prowadzenia nadleśniczym PGL LP spraw nadzoru nad gospodarką leśną w lasach prywatnych jest często praktykowane. Sprzyja temu m.in. brak wykwalifikowanych służb leśnych w powiatach oraz ustawowo stworzona możliwość włączenia do realizacji zadań nadzoru terenowych jednostek organizacyjnych PGL LP.

Gospodarka leśna w lasach prywatnych jest prowadzona w oparciu o uproszczone plany urządzenia lasu, natomiast tam gdzie nie sporządza się takiego planu (lasy rozdrobnione o powierzchni do 10 ha), zgodnie z decyzją starosty wydaną na podstawie inwentaryzacji stanu lasu (art. 19 ustawy o lasach). Brak lub nieaktualność ww. dokumentów stanowi istotne utrudnienie dla prowadzenia prawidłowego i skutecznego nadzoru nad gospodarką leśną w lasach prywatnych, szczególnie w przypadku wystąpienia potrzeby egzekwowania wykonania obowiązków i zadań przez właścicieli lasów. Uproszczone plany urządzenia lasów i inwentaryzacje stanu lasów dla lasów prywatnych należących do osób fizycznych i wspólnot gruntowych są sporządzane na zlecenie starosty (art. 21 ust. 1 pkt 2 ustawy o lasach), co wymaga uprzedniego zabezpieczenia środków finansowych zaplanowanych na ten cel. Brak środków finansowych w budżetach powiatów na wykonywanie nadzoru uniemożliwia jego skuteczne prowadzenie.

X. ZAGOSPODAROWANIE LASÓW BĘDĄCYCH W ZARZĄDZIE PAŃSTWOWEGO GOSPODARSTWA LEŚNEGO LASY PAŃSTWOWE

PGL LP jest państwową jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej, prowadzącą działalność na zasadzie samofinansowania. PGL LP kieruje Dyrektor Generalny Lasów Państwowych przy pomocy 17 dyrektorów RDLP.

PGL LP sprawuje zarząd nad lasami stanowiącymi własność Skarbu Państwa, z wyjątkiem lasów określonych w art. 4 ust. 2 ustawy o lasach. W ramach zarządu PGL LP prowadzi gospodarkę leśną, gospodaruje gruntami i innymi nieruchomościami oraz ruchomościami związanymi z gospodarką leśną, prowadzi ewidencję majątku Skarbu Państwa i ustala jego wartość, prognozuje stan zagrożenia pożarowego oraz występowanie szkodników i chorób drzew, a także monitoruje stan lasów.

Jednostkami organizacyjnymi PGL LP są nadleśnictwa (430 w 2016 r.). Przeciętna powierzchnia nadleśnictwa wynosi 17,5 tys. ha. Nadleśnictwa są kierowane przez nadleśniczych, którzy na podstawie dziesięcioletnich planów urządzenia lasu prowadzą gospodarkę leśną w tych nadleśnictwach i odpowiadają za stan lasu.

W 2016 r. pozyskano w Polsce 39 129 tys. m³ grubizny drewna netto (o 802 tys. m³ więcej niż w 2015 r.), z czego w lasach prywatnych – 1290 tys. m³ (spadek o 117 tys. m³ w odniesieniu do 2015 r.), a w parkach narodowych – 192 tys. m³. Województwami, w których pozyskano najwięcej drewna netto, były: zachodniopomorskie (4525 tys. m³ grubizny netto), warmińsko-mazurskie (3710 tys. m³ grubizny netto) oraz wielkopolskie (3425 tys. m³ grubizny netto). Najmniejsze pozyskanie odnotowano w województwach: łódzkim (1268 tys. m³ grubizny netto), świętokrzyskim (1303 tys. m³ grubizny netto) oraz małopolskim (1338 tys. m³ grubizny netto).

W PGL LP pozyskano w 2016 r. 37 405 tys. m³ grubizny netto, z czego w ramach cięć zrębnych – 18 818 tys. m³ (97,4% etatu), natomiast w cięciach przedrębnych – 18 586 tys. m³ (107,3% etatu).

W 2016 r. w ramach cięć zupełnych pozyskano w lasach będących w zarządzie PGL LP 7164 tys. m³ grubizny, co stanowiło 19,2% pozyskania grubizny ogółem. Powierzchnia zrębów zupełnych wyniosła 28,9 tys. ha i była nieco większa od średniej z ostatnich 20 lat, wynoszącej 26,9 tys. ha. Ograniczanie powierzchni zrębów zupełnych świadczy o postępie w ekologizacji gospodarki leśnej, a ich stosowanie bywa wymuszane występowaniem wielkoobszarowych szkód spowodowanych przez wiatr i inne czynniki abiotyczne, czy też zamieraniem lasu z powodu suszy, chorób grzybowych i gradacji owadów.

XI. SPRZEDAŻ DREWNA POZYSKANEGO W LASACH BĘDĄCYCH W ZARZĄDZIE PAŃSTWOWEGO GOSPODARSTWA LEŚNEGO LASY PAŃSTWOWE

W 2016 r. sprzedaż drewna ogółem w PGL LP wyniosła 39 474 tys. m³, tj. nastąpił wzrost w stosunku do 2015 r. o 1523 tys. m³. Głównym sortymentem decydującym o przychodach PGL LP była grubizna iglasta (sprzedano 28 859 tys. m³), a zwłaszcza drewno tartaczne - sprzedano 12 799 tys. m³ oraz papierówka iglasta - sprzedano 14 148 tys. m³. Grubizny liściastej sprzedano łącznie 8830 tys. m³, z tego najwięcej papierówki liściastej – 4548 m³ oraz drewna tartaczego – 2275 tys. m³.

Sprzedaż drewna pozyskanego z lasów będących w zarządzie PGL LP w 2016 r. opierała się na zasadach sprzedaży drewna obowiązujących w tym roku, gdzie w stosunku do zasad obowiązujących w 2015 r. nastąpiły drobne modyfikacje. Obowiązywały w niej poniższe procedury:

- a) dwuetapowa procedura sprzedaży drewna, składająca się z:
  - etapu I – sprzedaży ofertowej w Portalu Leśno-Drzewnym z uwzględnieniem wielkości zakupu drewna,
  - etapu II – systemowych aukcji internetowych w aplikacji „e-drewno”,
- b) sprzedaż ofertowa w Portalu Leśno-Drzewnym (PL-D) dla przedsiębiorców realizujących nowe inwestycje,
- c) aukcje internetowe w aplikacji „e-drewno”,
- d) inne aukcje i submisje,
- e) negocjacje handlowe,
- f) na podstawie cennika sprzedaży detalicznej.

Dodatkowo wprowadzono jedną umowę skonsolidowaną dotyczącą dwuetapowej procedury sprzedaży drewna (z I i II etapu).

XII. LEŚNICTWO W POLITYCE MIĘDZYNARODOWEJ I UNII EUROPEJSKIEJ

Szczyt klimatyczny w Marrakeszu

W 2016 r. polskim priorytetem w zakresie leśnictwa na forum międzynarodowym pozostawała rola lasów w walce ze zmianami klimatycznymi. W obszarze zmian klimatu i pochłaniania dwutlenku węgla (CO₂) przez lasy, podczas szczytu, celem strategicznym pozostawało wypracowanie na forum międzynarodowym podczas uczestnictwa Polski w negocjacjach w ramach Ramowej Konwencji Narodów Zjednoczonych w Sprawie Zmian Klimatu odpowiednich zasad rozliczania pochłaniania CO₂ przez lasy.

Podczas sesji negocjacyjnej w Bonn w czerwcu 2016 r. rozpoczęła się dyskusja nad ustanowieniem programu prac do utworzenia wytycznych dla rozliczania krajowych wkładów kontrybucyjnych, zwanych dalej „NDC”. W ramach wytycznych dla rozliczania NDC pojawiła się również kwestia rozliczania pochłaniania CO₂ przez lasy. Polsce zależało, aby program prac rozpoczął się jak najszybciej i był jak najbardziej spójny z zasadami wypracowywanymi na forum Unii Europejskiej, zwanej dalej „UE”. Z tego względu Polska została koordynatorem rozmów bilateralnych dla UE w kwestii związanej z rozliczaniem pochłaniania CO₂ przez lasy. Podczas trwania Szczytu Klimatycznego w Marrakeszu Polska koordynowała rozmowy bilateralne w tym zakresie na forum UE.

Promocja Leśnych Gospodarstw Węglowych

Ponadto podczas międzynarodowej konferencji i warsztatów nt. roli lasów borealnych w bilansie dwutlenku węgla, jakie odbyły się w dniach 27 i 28 kwietnia 2016 r. w Tucznie z udziałem przedstawicieli 15 państw, po raz pierwszy publicznie przedstawiono w szczegółach realizowany przez PGL LP eksperymentalny program Leśnych Gospodarstw Węglowych, który ma pozwolić na zwiększenie zdolności polskich lasów do akumulacji węgla, a w przyszłości także na obrót jednostkami dodatkowo (ponad progi wynikające ze zobowiązań międzynarodowych Polski) pochłoniętego dwutlenku węgla. W Tucznie listy intencyjne w sprawie wspólnych prac nad rozwojem tego projektu podpisali z PGL LP potentaci z różnych, wysokoemisyjnych branż: Polski Koncern Naftowy Orlen, Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo, Polska Grupa Energetyczna, Enea, Tauron, Grupa Azoty, Krajowa Spółka Cukrowa, International Paper.

Podczas Szczytu Klimatycznego w Marrakeszu Polska zorganizowała wydarzenie poboczne pt. „Forest Carbon Farms – an innovative solution to enhance climate change mitigation efforts”. W prezentacji poruszono temat dodatkowości w prowadzonej gospodarce leśnej.

Leśne Gospodarstwa Węglowe były także promowane na posiedzeniach grup roboczych UE oraz na Stałym Komitecie ds. Leśnictwa Komisji Europejskiej.

40. sesja Komitetu Organizacji Narodów Zjednoczonych do spraw Oświaty, Nauki i Kultury

Podczas 40. sesji Komitetu Organizacji Narodów Zjednoczonych do spraw Oświaty, Nauki i Kultury (UNESCO) w Stambule w 2016 r. delegacja polska uczestniczyła w negocjacjach, które doprowadziły do przyjęcia korzystnych rozstrzygnięć dla Polski w sprawie Puszczy Białowieskiej. Uwzględniono większość poprawek postulowanych przez Polskę (oficjalnie zgłoszonych przez Kazachstan). Zmiany wprowadzone do projektu decyzji nr 40 COM 7B.92 Białowieża Forest zostały aktywnie poparte podczas sesji plenarnej przez 12 państw. Decyzja ta została przyjęta przez Komitet jednomyślnie.

Udział w procesie ministerialnym Forest Europe

W maju 2016 r. odbyło się pierwsze spotkanie eksperckie Forest Europe, na którym przyjęto plan prac Forest Europe na lata 2016-2020. Plan prac ma za zadanie usprawnić implementację postanowień Konferencji Ministerialnej oraz Nadzwyczajnej Konferencji

Ministerialnej, które miały miejsce w październiku 2015 r. w Madrycie. Plan prac obejmuje następujące obszary:

- dalszy rozwój i aktualizacja polityk i narzędzi dedykowanych trwale zrównoważonej gospodarce leśnej,
- monitoring lasów i raportowanie,
- wzmacnianie roli zrównoważonej gospodarki leśnej w zielonej gospodarce,
- włączanie wartości leśnych usług ekosystemowych do zielonej gospodarki,
- ochrona lasów w zmieniającym się środowisku, obejmująca ich adaptację do zmian klimatu,
- wzmacnianie społecznego wymiaru zrównoważonej gospodarki leśnej w kontekście korzyści, jakie lasy przynoszą dla zdrowia ludzi i dla poprawy warunków życia,
- komunikacja,
- przegląd procesu Forest Europe,
- kontynuacja dyskusji na temat dalszych prac na zawarciem prawnie wiążącego porozumienia o lasach w Europie (tzw. Konwencja o Lasach).

Polska zgłosiła swój udział w następujących grupach roboczych, działających w ramach programu prac Forest Europe:

- grupa robocza ds. przyszłego kierunku Forest Europe,
- grupa robocza ds. kryteriów i wskaźników trwale zrównoważonej gospodarki leśnej,
- grupa robocza ds. podejmowania działań mitygacyjnych i adaptacyjnych do zmian klimatu poprzez trwale zrównoważoną gospodarkę leśną,
- udział w przeglądzie procesu Forest Europe.

Przewodnictwo Polski w Biurze Wspólnego Komitetu ds. Lasów i Przemysłu Drzewnego Europejskiej Komisji Gospodarczej Organizacji Narodów Zjednoczonych i Europejskiej Komisji do spraw Leśnictwa Organizacji Narodów Zjednoczonych do spraw Wyżywienia i Rolnictwa

Zintegrowany Program Prac Wspólnego Komitetu ds. Lasów i Przemysłu Drzewnego Europejskiej Komisji Gospodarczej Organizacji Narodów Zjednoczonych i Europejskiej Komisji ds. Leśnictwa Organizacji Narodów Zjednoczonych do spraw Wyżywienia i Rolnictwa, zwanego dalej „Komitetem UNECE/FAO”, ma na celu wspieranie krajów członkowskich Organizacji Narodów Zjednoczonych oraz innych zainteresowanych stron w podejmowaniu działań na rzecz zrównoważonego zarządzania i korzystania z lasów rejonu Europejskiej Komisji Gospodarczej Organizacji Narodów Zjednoczonych tak, aby lasy te dostarczały produktów i usług ekosystemowych z korzyścią dla społeczeństwa. W 2016 r. obowiązywał Zintegrowany Program Prac na lata 2014-2017, który został przyjęty przez Komitet UNECE/FAO w grudniu 2013 r. podczas wspólnej sesji „Metsä2013” w Finlandii.

Implementacja Zintegrowanego Programu Prac jest wspierana przez wspólne Biuro Komitetu UNECE/FAO. Biuro spotyka się co najmniej cztery razy do roku w celu dostarczenia wytycznych na temat realizacji programu pracy.

Polska należy do Europejskiej Komisji Gospodarczej Organizacji Narodów Zjednoczonych od początku jej działalności, a od 2012 r. jest aktywnym członkiem Biura Komitetu ds. Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego Europejskiej Komisji Gospodarczej Organizacji Narodów Zjednoczonych. Zgodnie z przyjętą praktyką w sprawie rotacji przewodnictwa w Biurze, pani Marta Gaworska (Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych) objęła funkcję przewodniczącej Biura Komitetu ds. Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego Europejskiej Komisji Gospodarczej Organizacji Narodów Zjednoczonych w październiku 2016 r. na okres 2 lat. Funkcja ta obejmuje przygotowanie i współprzewodniczenie obradom podczas spotkań Biura oraz Wspólnych Sesji.

Dzięki przewodnictwu w Biurze Komitetu ds. Lasów i Przemysłu Drzewnego Europejskiej Komisji Gospodarczej Organizacji Narodów Zjednoczonych Polska koordynuje prace Komitetu, i dzięki temu wpływa na kształtowanie Zintegrowanego Programu Prac na lata 2018-2021.

Działania na rzecz zwalczania nielegalnego obrotu drewnem w Unii Europejskiej

Program Forest Law Enforcement, Governance and Trade (w tłum. przestrzeganie prawa leśnego, zarządzanie i handel), zwany dalej „FLEGT”, jest odpowiedzią UE na globalny problem nielegalnego użytkowania lasów i związanego z nim handlu drewnem.

Plan Działań FLEGT zawiera szeroki zakres środków, mających na celu zwalczanie problemu nielegalnego użytkowania lasów. Obejmuje on pomoc w lepszym zarządzaniu i budowaniu potencjału w krajach produkujących drewno, rozwijanie Porozumień o Dobrowolnym Partnerstwie z krajami produkującymi drewno oraz podejmowanie wysiłków w celu zmniejszenia na terenie UE użycia nielegalnie pozyskanego drewna.

W 2016 r. na forum UE zakończono trwającą od 2014 r. szeroką ocenę planu działań FLEGT, obejmującą także ocenę wykonania przepisów rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 995/2010 z dnia 20 października 2010 r. ustanawiającego obowiązki podmiotów wprowadzających do obrotu drewno i produkty z drewna (Dz. Urz. UE L 295 z 12 listopada 2010 r., str. 23).

Głównymi celami przeprowadzonych prac były:

- ocena i udokumentowanie postępów w implementacji planu działań FLEGT,
- ocena i analiza zmian w kontekście globalnym,
- wyciągnięcie wniosków i sformułowanie rekomendacji, które mogą usprawnić w przyszłości proces implementacji planu działań FLEGT.

W kwietniu 2016 r. ukazał się raport dotyczący oceny planu działań FLEGT pn. „Evaluation of the EU FLEGT Action Plan. 2004-2014”.

XIII. PODSUMOWANIE

1. W 2016 r. w wyniku realizacji KPZL oraz zmian dokonanych w ewidencji gruntów i budynków powierzchnia leśna kraju wzrosła o 15 tys. ha w stosunku do 2015 r.
2. Od 2006 r. obserwuje się znaczny spadek dynamiki zalesień. Ma on charakter długookresowy i jest spowodowany licznymi ograniczeniami realizacji KPZL.
3. Na podstawie danych o spadku powierzchni zalesień i ograniczeniach ogólnego rocznego przyrostu powierzchni leśnej można wysnuć wniosek, że istotne znaczenie dla osiągnięcia lesistości na poziomie 30% do roku 2020 r. będzie miał proces przeklasyfikowywania gruntów, zgodnie ze stanem faktycznym, na grunty leśne.
4. Na skutek zmian klimatu nasila się występowanie katastrof naturalnych i pożarów. Należy liczyć się z nasileniem zakłóceń o charakterze losowym w rozwoju lasu. Wymaga to podejmowania stosownych działań ograniczających i zapobiegających negatywnym skutkom przyrodniczym i gospodarczym.
5. Prawidłowo realizowana jest większość zadań wynikających z PLP i ustawy o lasach, przez powszechną ochronę różnorodności biologicznej, przebudowę drzewostanów i edukację przyrodniczo-leśną.
6. W 2016 r. zagrożenie lasów będących w zarządzie PGL LP ze strony szkodników owadzych pierwotnych było rekordowo niskie, odnotowano natomiast wzrost aktywności szkodników wtórnych.
7. Objęcie siecią obszarów Natura 2000 znacznej części obszarów będących w zarządzie PGL LP powoduje zwiększenie kosztów ponoszonych na prowadzenie gospodarki leśnej, która wymaga stosowania zróżnicowanych metod zagospodarowania lasu, adekwatnych do celów i reżimów ochrony przyrody.
8. Pozyskanie drewna w lasach będących w zarządzie PGL LP jest prowadzone z zachowaniem równowagi w ekosystemach leśnych, w granicach zapewniających trwałość lasów i zwiększanie ich zasobów.

Opracowano w Departamencie Leśnictwa, Ministerstwa Środowiska.

XIV. MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE

1. Wielkoobszarowa Inwentaryzacja Stanu Lasu 2012-2016, BULiGL 2017.
2. Krótkoterminowa prognoza występowania ważniejszych szkodników i chorób infekcyjnych drzew leśnych w Polsce w 2017 roku, IBL 2017.
3. Raport o stanie lasów w Polsce 2016.
4. Sprawozdanie finansowo-gospodarcze za rok 2016, Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych 2016.
5. Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2018 r. poz. 2129 i 2161 oraz z 2019 r. poz. 83 i 125).
6. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020.
7. Leśnictwo 2017, GUS 2017.
8. Ochrona Środowiska 2017, GUS 2017.